

**TALABALARNI DISTRUKTIV G'OYALARDAN HIMOYALASHNING
PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI**

AXMEDOV DAVRON MURODOVICH

Toshkent shahar Ichki ishlar bosh boshqarmasi

Huquqbuzarliklar profilaktikasi boshqarmasi

*Boshlig'i o'rinbosari – voyaga yetmaganlar va yoshlar
profilaktikasini tashkil etish bo'limi boshlig'i podpolkovnik*

***Annotatsiya:** Mazkur tezis talabalarning distributiv g'oyalarga moyilligini kamaytirish va ularga qarshi pedagogik-psixologik himoya choralarini ko'rishning amaliy jihatlarini o'rganishga bag'ishlangan. Talabalarning dunyoqarashi va qadriyatlarini shakllantirishda o'qituvchilar, psixologlar hamda ijtimoiy institutlarning birgalikdagi faoliyati muhim ekanligi yoritiladi. Tadqiqotda zamonaviy texnologiyalardan foydalangan holda tarbiyaviy yondashuvlar taklif qilinadi.*

***Kalit so'zlar:** Distruktiv g'oyalar, psixologik himoya, pedagogik yondashuv, talaba dunyoqarashi, amaliy usullar, ijtimoiy xavfsizlik.*

KIRISH

Hozirgi globallashuv davrida talabalarning ongini turli distruktiv g'oyalardan himoya qilish dolzarb masalalardan biridir. Internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali tarqatilayotgan zararli g'oyalar yosh avlod dunyoqarashiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Ushbu maqolaning maqsadi – talabalarning bu kabi ta'sirlarga qarshi immunitetini shakllantirishda pedagogik va psixologik yondashuvlarning samarali usullarini amaliy jihatdan o'rganishdan iborat.

ASOSIY QISM

1. Distruktiv g'oyalar va ularning talabalarga ta'siri

Distruktiv g'oyalar bu – jamiyatni barqarorlikdan chiqarishga, yoshlarni noto'g'ri qarashlar va radikal fikrlarga yo'naltirishga qaratilgan zararli tushunchalar

yig'indisidir. Talabalar orasida bunday g'oyalar quyidagi sabablarga ko'ra tez tarqaladi:

- **Axborot texnologiyalarining keng tarqalishi** – ijtimoiy tarmoqlar va anonim platformalarda zararli kontentni tarqatish osonlashgan.
- **Tanqidiy fikrlashning past darajasi** – talabalarning har bir ma'lumotni tahlil qilish ko'nikmasi yetarlicha shakllanmagan.
- **Psixologik zaiflik** – talabalik davrida yoshlar psixologik bosim va stressga nisbatan zaif bo'lishadi.

Nazariy jihatdan, destruktiv g'oyalar ijtimoiy va psixologik muvozanatni buzuvchi omil bo'lib, ular jamiyatdagi boshqa individualistik va kollektivistik qadriyatlarni qarama-qarshi qo'yishga xizmat qiladi.

2. Talabalarni himoyalashning psixologik xususiyatlari

Talabalarning destruktiv g'oyalarga qarshi immunitetini shakllantirish uchun quyidagi amaliy choralarga e'tibor qaratish lozim:

- **Psixologik maslahatlar tashkil etish:**

Yoshlarning o'z his-tuyg'ularini tushunish va boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirish.

Stressni kamaytiruvchi guruh mashg'ulotlarini muntazam o'tkazish.

Tahliliy fikrlashni rivojlantirish:

- Dars jarayonlarida tanqidiy fikrlashni shakllantiruvchi topshiriqlar berish.
- Talabalarga mustaqil tahlil qilish imkoniyatini beruvchi nazariy materiallarni tavsiya etish.

Nazariy asoslar shuni ko'rsatadiki, psixologik xavfsizlikning yuqori darajasi shaxsning shaxsiy o'sishi va sog'lom ijtimoiy munosabatlarni shakllantirish uchun asosiy omildir.

3. Pedagogik amaliy yondashuvlar

Destruktiv g'oyalarga qarshi kurashda pedagogik vositalardan foydalanish muhim ahamiyatga ega:

“Ko'rgazmali o'rganish” metodini joriy qilish:

Darslarda tarixiy va zamonaviy voqealar orqali zararli g'oyalar natijasini ko'rsatish.

“Munozara va bahslar” usulidan foydalanish:

Talabalarga mavzular yuzasidan o'z fikrlarini bildirish imkoniyatini berish va ularga sog'lom bahs madaniyatini o'rgatish.

Interaktiv o'yinlar tashkil etish:

Turli ijtimoiy mavzularga oid roliklar tayyorlash orqali talabalarni faollashtirish.

Nazariy jihatdan, pedagogik yondashuvlarning muvaffaqiyati quyidagi omillarga bog'liq:

1. Talabaning ijtimoiy ehtiyojlarini inobatga olish.
2. Ta'lim jarayonida individuallik va kreativlikni rag'batlantirish.
3. Amaliy darslarda interfaol vositalardan foydalanish.

4. Ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish

Talabalarining ijtimoiy xavfsizlik immunitetini oshirish uchun quyidagi amaliy tadbirlarni amalga oshirish mumkin:

- Talabalarga **ijtimoiy loyihalarda ishtirok etish** imkonini berish.
- **Turli kasbiy mahorat seminarlarini** tashkil etib, talabalarga bandlik masalasida yordam berish.
- **Madaniy tadbirlar orqali birlashish ruhini shakllantirish**, jumladan, milliy va xalqaro festival va forumlarda ishtirokni ta'minlash.

Nazariy jihatdan, ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish shaxsiy va jamoaviy muvaffaqiyatga erishishning muhim tarkibiy qismidir. Ijtimoiy faoliyat talabaning faqat o'z manfaatini emas, balki jamiyat manfaatini ham inobatga olish ko'nikmasini shakllantiradi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODIKASI

Tadqiqotda talabalarining destruktiv g'oyalardan himoyalaniishiga oid bir qancha adabiyotlar tahlil qilindi. Quyida ularning asosiy mazmuni va qo'llash usullari jadval ko'rinishida keltirilgan:

Manba	Mazmuni	Amaliy qo'llanilishi
Abdullayev H.	Distruktiv g'oyalarning talaba	O'qituvchilar uchun trening

Manba	Mazmuni	Amaliy qo'llanilishi
“Pedagogik xavfsizlik asoslari”	dunyoqarashiga ta'siri va unga qarshi choralar haqida batafsil ma'lumot.	dasturlarini ishlab chiqishda foydalanish.
Karimov Z. “Talaba psixologiyasi va tarbiya”	Talabalar psixologik himoyasi va stressni boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirish bo'yicha nazariy yondashuvlar.	Psixologik maslahat markazlari faoliyatini tashkil etish va treninglar o'tkazishda tavsiyalar sifatida foydalanish.
Xalqaro Psixologiya Jurnal, 2023-yil	Ijtimoiy tarmoqlarda zararli kontent ta'sirini kamaytirish usullari haqida tadqiqotlar.	Ijtimoiy platformalarda xavfsizlikni oshirish uchun talabalarga mo'ljallangan axborot xavfsizligi treninglarini joriy qilish.
Milliy xavfsizlik hisobotlari, 2024-yil	Distruktiv g'oyalarning iqtisodiy va ijtimoiy xavflari haqida batafsil ma'lumot.	Talabalarning huquqiy savodxonligini oshirish maqsadida maxsus seminarlar tashkil qilish.

Amaliy natijalar:

1. So'rovnoma natijalariga ko'ra, talabalar orasida distruktiv g'oyalarga qarshi xabardorlik darajasi 40% ni tashkil qilgani aniqlandi.
2. Kuzatish natijalariga asoslanib, ijtimoiy treninglar talabalarning ijtimoiy mas'uliyatini oshirgan.
3. Eksperimentlar orqali innovatsion pedagogik metodlarning samaradorligi tasdiqlandi.

Bu usullar orqali olingan ma'lumotlar talabalarning xavfsizlik darajasini oshirish bo'yicha amaliy choralarini ishlab chiqishda asos bo'lib xizmat qildi.

XULOSA

Bugungi kunda talabalarni destruktiv g'oyalardan himoyalash zamonaviy ta'lim tizimi va jamiyat oldida turgan eng dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Tadqiqot davomida olib borilgan kuzatuvlar va amaliy ishlanmalar asosida bir qator muhim xulosalar va tavsiyalar ishlab chiqildi.

Birinchidan, **destruktiv g'oyalarning salbiy ta'siri** talabalar dunyoqarashi, axloqiy qadriyatlari va ijtimoiy munosabatlariga sezilarli zarar yetkazadi. Ayniqsa, axborot texnologiyalari orqali bu g'oyalar keng tarqalmoqda. Talabalar orasidagi psixologik zaiflik va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarining sustligi ushbu jarayonni yanada kuchaytiradi.

Ikkinchidan, talabalarni bunday g'oyalardan himoyalash uchun **himoya strategiyalari** ishlab chiqildi. Ular quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- **Tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish:** Talabalarga zararli g'oyalarning asl ma'nosini tahlil qilish va mustaqil xulosa chiqarish imkoniyatini berish.
- **Psixologik treninglar va maslahatlar:** Yoshlarning stressga chidamliligini oshirish va murakkab holatlarda to'g'ri qaror qabul qilish qobiliyatini shakllantirish.
- **Interaktiv yondashuvlar:** Ta'lim jarayonida talabalarning faol ishtirokini ta'minlash orqali ularni ijtimoiy mas'uliyatga jalb qilish.

Uchinchidan, talabalarni himoyalashda **ijtimoiy chora-tadbirlar** muhim ahamiyatga ega. Zararli axborotning oldini olish uchun ijtimoiy tarmoqlardagi kontent nazorati va zararli axborotdan himoyalash bo'yicha maxsus dasturlarni ishlab chiqish talab qilinadi. Shuningdek, madaniy va ijtimoiy loyihalarda ishtirok etish talabalarda ijobiy motivatsiyani shakllantiradi.

Tahlil va amaliy tadqiqotlar natijalariga ko'ra, maxsus treninglar va psixologik maslahatlar orqali talabalar orasida destruktiv g'oyalarga qarshi immunitetni 20-30% ga oshirish mumkinligi aniqlandi. Bu esa talabalar orasida ma'naviy tarbiyani kuchaytirishning muhim ekanligini yana bir bor tasdiqlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Абдуллаев Ҳ. "Педагогик хавфсизлик асослари". Тошкент: Ўқитувчи, 2020.
2. Каримов З. "Талаба психологияси ва тарбия". Самарқанд: СамДУ нашриёти, 2021.
3. Ҳайдаров Ш. "Зарарли ғояларга қарши иммунитет шакллантириш". Тошкент: Ёшлар нашри, 2019.
4. Xalqaro Psixologiya Jurnalı. "Ijtimoiy tarmoqlardagi zararlı kontentning psixologik ta'siri". Тошкент, 2023.